

פרד"ס התורה בפרשת השבוע בעריכת הרב נעם יעקבי שליט"א

להקדשות ותרומות ולקבלת העלון במייל: n0506933962@gmail.com פל: 0506933962

הכנסת אורחים

- "האם לא מצאתם בכל הבית כר אחד לרפואה, היתכן הדבר?" ובעלי חבית מתרוצצים ומחפשים. אך הפעם חזרו בפנים שמחות: - "סוף כל סוף נזכרתי, כי פלוני בני אמר לי פעם, שבעצם מסוגל הוא לישון גם כשאין כר לראשו, ובכן נטלתי את הכר מתחת לראשו, והריהו לפניך. נא להשתמש בו לבריאות..."

זכורני כשנתקלתי בתופעות אלו, חשבתי כי בעצם, הכנסת אורחים אינה צדקה בלבד, אינה רק סיפוק צרכיו של מי שהוא או משאלתו.

הכנסת אורחים היא יותר מזה. הכנסת אורחים היא נתינת "בית", על כל המשמעות שבדבר. בית כפשוטו, ובית כמדרכו. בית כמקום, ובית כאוירה. כשמכניסים אורחים, נותנים לאורח את ה"ביתיות", את האוירה, את המשפחתיות, את ההרגשה הטובה, ואף את ה"בעל-הביתיות" ... כל זמן שהנך מכניס אורחים, והלה מרגיש עצמו כאורח, ואתה כבעל הבית, קיימת אמנם מצוות צדקה, אך לכלל מצוה של הכנסת אורחים לא הגעת. כי הכנסת אורחים אמיתית פירושה, לתת לאורח תחושה של בעל הבית. של "נותן", לא של "מקבל", של לפחות שווה בין שווים, ויתרה מזאת, של גומל עמך - בעל-הבית - את החסד הגדול...

ואם כך היא גדרה של מצוה זאת, דורש הדבר השתקעות עצומה, יוזמה, תכנון וביצוע. כל רגע מושקע באורח, כל פעולה, כל תכנון, כל יוזמה.

מעשי הכנסת האורחים של אברהם אבינו נעשו תוך ריצה, "וירץ", "וימהר", ושוב "רץ" (שם, ב"ר). כי אין זמן, ואין שום שיוור. הכל לאורח, כדי למסור לו כל מה שיש בידך, את עצמך ועצמיותך...

והשותפה העיקרית במצוה זאת, הלא היא בעלת הבית, אם לא למעלה מזה. היא היא המכינה, העובדת, המתכננת, הנותנת את הרגשת הביתיות הזאת. היא, לא פחות, ואף יותר, מאישה הדגול. גם שרה אמנו עסוקה, טרודה ונתונה כל כולה בתוך האידיאל הזה. לא רק כשלעצמה, אלא תומכת, מעודדת ונתונה בתוך תוכה של טרדתו הנוכחית של אברהם. שניחם עסוקים וטרודים ביצירת האידיאל הגדול של הכנסת אורחים, של ההשתקעות הזאת, של המסירה והנתינה של הכל, גם של הנאת הנתינה עצמה...

אולי ניתן על ידי כך להבין ולו במקצת, כי גם לבשורה החיונית כל כך, כמו זו של בשורת הזרע לאברהם ושרה, גם לכל מה שטמון בדבר עצום זה לעתיד, לנצח - אין, לא מח ולא ריכוז, לא זמן ולא אפשרות אחרת. שכן אברהם ושרה נתונים עתה בתוך תוכה של הפניית כל משאביהם לאורחים.

אכן זוהי מצות הכנסת אורחים והמשמעות העמוקה הקיימת בה. הבח נצעד בדרכי אבות, ונצלל לפחות שיריים מדרך זאת, בינינו לבין עצמנו.

(ברכת מרדכי להגאון רבי מרדכי ברוך אזרחי זצ"ל)

"וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרַי בְּלִתי הִיתָה לִי עֲדָנָה וְאֵדֹנִי זָקֵן"
(בראשית יח, יב).

"אני תמה, למה לא האמינה לדברי מלאכי אלקים! והנראה בעיני וכו' וראוי שנאמר עוד כי אברהם לא גלה אותו הנאמר לו מתחלה אבל שרה אשתך יולדת לך בן וכו'. אולי המתין וכו' מרוב זריזותו במצוה היה שרוד במילתו ומילת עם רב אשר בביתו. ואחרי כן בחולשתו ישב לו פתח האהל והמלאכים באו טרם שהגיד לה דבר" (רמב"ן שם, טו).

תמוה ומפליא: לו יהא שניתן להבין, כי המילה על כל קשייה, כאבה ומחלותיה, לא השאירה זמן ומחשבה פנויה לשיחה עם שרה. גם זה קשה להבין כפשוטו. אבל כלום גם טרדת הכנסת אורחים אינה משאירה שימת לב או זמן לשיחה עם שרה הנביאה אשתו? ומה עוד כשהשיחה נוגעת לבשורה העתיד והמשכיותם, כלום יתכן להתאפק מלבשר בשורה שהינה יותר ממרנינה, מעודדת ונוסכת תקוה, היתכן להמנע מלשוחח אודות כל פשר העתיד הלוטה בערפל סמך, וכל זאת בגלל טרדת אורחים?

שמעתי מידיד שהתארח בבית מכניס אורחים ידוע, ובאותה תקופה של השנה, הבית כרגיל, מלא אורחים, השלחנות ארוכים וערוכים. בעלי הבית מנצחים על המלאכה, ומדי פעם מביעים נחת רוח ושביעות רצון, מן השלחן שצדדיו וכסאותיו מלאים על גדותיהם. "זהו שולחן" - כך הם אומרים מדי פעם וקורנים עונג ושמחה.

הוספתי אנכי, כי באזני שמעתי ובעיני ראיתי, במוצאי שבת אחת, איך שפלוני מתריס ומתריע ונוזף בעקרת הבית:

- "היתכן הדבר, שנגשתי למקרר, פתחתי, ולא מצאתי בו צנצנת חלב? איך זה לא נותנים את הדעת על מספר האנשים וצרכיהם, כלום אין זה מתפקידה של בעלת חבית לדאוג לכך שמצרר אלמנטרי כחלב, יהא בשפע לכל האורחים? כלום לא הגיעה השעה לדאוג לארגון טוב יותר?"...

ועקרת הבית עומדת ומתנצלת:

- אמנם כן, באמת הייתי צריכה לדאוג גם לחלב לכל האורחים, ומבקשת סליחה, ומבטיחה כי להבא לא יחסר חלב במקרר לכל דצריך...

ופלוני אחר, ראיתי ושמעתי, איך שהוא עומד ומבקש כר נוסף מתחת לראשו, כי קשה עליו השכיבה כשראשו מוטל על כר אחד בלבד. - "אני רגיל כי ראשי יהא מוגבה יותר, האם יתכן לקבל כר נוסף?"

ובעלי הבית, התחילו מיד לרוץ ולחפש, אלא שלמגינת ליבם חזרו בידים ריקות. כבר ממרחק מה, התחילו מתנצלים תוך הבעת צער, כי חיפשו בכל חבית ואין בידם למלא מבוקשו. והלה, פוסק ידיו לצדדיו, ומביע תמיהתו בקולי קולות:

ה'אור החיים' הקדוש כותב משפט איום ונורא, "גם אין לך דבר שמרחיק האדם מן קונו כלשון הרע", תשמעו טוב, מגלה לנו ה'אור החיים' הקדוש, אמנם יש הרבה סוגי עוונות, אבל אין לך דבר שמרחיק את האדם מקונו כלשון הרע, זה ממש הרחק עצום, הקב"ה לא יכול להיות איתו בידך, 'לא יגורר רע' (תהילים ה, ה), 'רע' זה בעל לשון הרע, שכל המציאות שלו 'רע', 'לא יגורר' לא יהיה איתך (סוטה מב), הקב"ה מתרחק ממנו עד קצה אחרון, מפריש אותו ממנו (ע' ערכי טו: וסוטה מב), וזה היה העונש של הנחש כידוע.

(הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א)

הגמרא אומרת (מכות כג.) שבעל לשון הרע 'ראוי להשליכו לכלבים', אדם יתאר לעצמו משהו שעומד בבית דין של מעלה, על איזה 'בימה' גבוהה, ואומרים לו: 'כיון שאתה בעל לשון הרע, והפה שלך היה פרוץ, אין לך תקוה לחיות בחיים!' וזורקים אותו לכלבים. כלבים נוראיים וגדולים. (כאן לא מדובר על 'פודל' שאתה מבהיל אותו והוא בורח ממך.. אלא בכלב נוראי וגדול, 'עד שיבחין בין כלב לחמור'). כך דוחים אותו בעולם הבא (ר"ל). (הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א)

אמונה ובטחון

דין מנוסה, תן לי מיד סכום של 5000 פרנק (סכום עתק באותו זמן) ובא איתי שנרוץ לעו"ד, אני מבטיחך שלא יפול כלום משערות ראשנו ארצה, האמנת לי כל השנים האלו תאמין בי עוד פעם אחת.

מר אבי ז"ל בשומעו דברים כדורבנות מיהר הביתה והביא את הסכום הנדרש, והרב אוחנא ז"ל לקח אותו מהר לעורך דין המדובר - הם הסתובבו אצל כל עניי העיר ונתנו לכל אחד את חלקו, לא הגיע זמן הדלקת הנרות עד שלא נשארה פרוטה בכיס. אמר הרב אוחנא למר אבי, עכשיו אחרי שלקחנו עורכי דין שהם רבי שמעון בר יוחאי ורבי מאיר בעל הנס, תהיה בטוח, הסר דאגה מליבך, תעשה שבת כהלכתה ותראה בע"ה שהכל יסתדר על הצד הטוב ביותר. באותה שבת פיוטיו וזמירותיו של הרב אוחנא נשמעו בכל בתי השכונה. [לימים, הרבנית אוחנא אשתו של רבי יצחק, סיפרה שבאותה שבת רבי יצחק בחלומו ראה את הציבור רץ לבית הכנסת, ולשאלתו "מדוע אתם רצים; ענו לו 'וכי אתה לא יודע שרבי שמעון בר יוחאי ורבי מאיר בעל-הנס באו לביקור והם בבית הכנסת; בשמעו זאת גם הוא רץ איתם, ובבואו לבית הכנסת ראה את כל רבני העיר יושבים סביב רבי שמעון ורבי מאיר, ובין רבי שמעון ורבי מאיר היה מקום פנוי והורו לו לרבי יצחק לבוא ולשבת על ידם באומרים "זה האיש המבוטח שלנו"].

היום הגורלי הגיע, ומר אבי והרב אוחנא הוזמנו לשיחה בארבע עיניים עם השופט. השופט עבר על כל הניירת שהוכנה ע"י התביעה, ועיין בהם שעה ממושכת. פתאום הוא צעק, "אני לא מבין, אני לא מבין, חזות פניכם מוכיחה שאתם אנשים מכובדים וישרים מנכבדי הקהילה, איך עשיתם מעשה כזה, הרי אנחנו בשעת מלחמה, בשעת חרום, ועבירה כזאת היא מן החמורות ביותר בעת הזאת". השופט קם ממקומו והחל ללכת אנה ואנה לאורך החדר וחזר על דבריו, "אני לא מבין, הרי לא יתכן שאנשים חשובים כאלה יעשו מעשה עבריינות כזה, לא יתכן; פתאום, הוא לקח את כל התיק עם כל הניירת קרע הכל וזרק לפח האשפה, פתח את המגירה הוציא את מפתחות המפעל שהוחרמו זרק אותם לאבא ולרב אוחנא, ואמר להם, "מהרגע אין תיק כזה, אין אשמה כזאת, לכו לכם". הם היו בתדהמה, אך הרב אוחנא התעשת מיד ואמר לשופט, 'אדוני מה זה יעזור שהחזרת לנו את המפתחות, הרי עוד פעם המשטרה תתנפל עלינו, נא תן לנו רישיון שאנחנו יכולים להמשיך בעבודתנו באין מפריע'. והנה שוב פלא עצום, השופט נענה גם לבקשה הזאת והרישיון הוצא כחוק.

בצאתם מבית המשפט אמר לו הרב אוחנא למר אבי, 'הלא אמרתי לך שהעורך דין שלנו חזק מכל עורכי הדין והשופטים ושלא יפול משערות ראשנו ארצה'. ענה לו מר אבי זצ"ל, "חשבתי שאני שותף לבן אדם, היום מתברר שהייתי שותף למלאך עלי אדמות'. זכותם תגן עלינו. עכ"ל של הרה"ג רבי מיכאל טולידאנו שליט"א. ובזמנו עוד סיפר לי, שלאחר הפסק של השופט היתה להם הרווחה גדולה מאד מכל הסחורה העצומה שהצטברה במפעלם, הרי אז לא היתה סחורה בשווקים, והם היו כמעט יחידים והרויחו והתעשרו בחסדי ה' ברוך הוא.

פשוט וברור שהנהגות גבוהות כאלה, יש להן בית אב, שכן למדו מהגה"ק רבי רפאל ברוך טולידאנו ע"ה שהיה דומה למלאך ה' צבאות, והרה"ג רבי שלמה ע"ה היה חתנו, והרה"ג הרב יצחק אוחנא ע"ה היה תלמידו נאמן ביתו. וגדול שמושה יותר מלימודה, הם ינקו ממנו תורה ודקדוק במצוות ושמשו אותו רבות בשנים, ולא פלא שהגיעו לרמה כל כך גדולה וגבוהה בעבודת ה' ויראתו.

(מצוקי ארץ - הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א)

ואמרתי לכתוב כאן מעשה נורא שהיה עם חתנא דבי נשיאה, הרה"ג הצדיק רבי שלמה טולידאנו זצ"ל שהיה ידוע בדרשותיו חוצבות הלהבות, מאירות ומקרבות, והיה מכונה בפי כל 'רבי שלמה טביב' (הרופא). שמעתי את המעשה מפי בנו הרה"ג רבי מיכאל טולידאנו מייסד ומנהל ישיבת 'אור ברוך בעה"ק ירושלים. לאחר זמן חשיתי שמא אשכח איזה פרט וביקשתי ממנו שיכתוב לי, וכן עשה שכתב לי את כל המעשה, ואני מביאו כלשונו:

סיפר לי מר אבי זצ"ל, שבזמן מלחמת העולם השנייה, היה שותף בעסק של יצירת נעליים במכנאס עם הרב יצחק אוחנא זצ"ל (לעתיד הרב הראשי לקרית שמונה). מר אבי היה המשקיע הכספי של העסק והרב אוחנא היה האחראי על יצור הנעליים ושיווקם.

הכל הלך למישרים, עד שביום אחד הרב אוחנא החליט להשקיע את רוב זמנו בלימוד תורה ומעט מאוד בעסק. הוא הסתפק בהגעה לעסק רק כמה שעות בשבוע, כדי להבטיח פרנסה בצמצום לצרכי הבית ואת שאר הזמן הקדיש לעבודת ה' ולימוד תורה. כשמר אבי בא בטענות שזה לא יכול להימשך כך, הרי לא רואים שום הכנסות מהעסק ומה עם כל ההשקעה הכספית שלו, הרב אוחנא תמיד מצא טעדי שצריך עוד כסף לנסוע לעיר הגדולה להזמין סחורה. מר אבי שהיה מטופל הרבה בצרכי ציבור (חברת ביקור חולים) סמך על הרב אוחנא ועל דבריו מבלי להיכנס לפרטים, והמשיך להזרים כספים לרכישת עוד ועוד סחורה. והיות והרב אוחנא היה עסוק בעיקר בלימודו ולא בשיווק, נוצר מצב שהיתה סחורה למכביר עד אפס מקום.

השעה היתה שעת מלחמה, לאט לאט נגמרה הסחורה מן השוק באין אפשרות לייבא. היות והממשלה היתה צריכה באופן דחוף לייצר נעליים גם לחיילי הצבא וגם לאזרחים, הוציאו חוק שכל מפעל שברשותו הסחורה הזאת (עורות, מסמרים וכו') עליו להצהיר על כך לרשויות, וצירפו לכך איום שהכל יוחרם למי שלא ייענה. מובן שכל המפעלים הצהירו כחוק, חוץ ממפעל טולידנו אוחנא ושות'; כי הרב אוחנא בהיותו שקוע בלימודו ומר אבי בטיפולו הגדול בצורכי ציבור, לא ידעו אפילו מהגזירה הזאת. ביום בהיר אחד באה הלשנה מצד בני עוולה, שבזמן שאין מסמר אחד בכל המדינה, המפעל של אוחנא וטולידנו מלא בסחורה עד אפס מקום. המשטרה סגרה את כל המפעל על מנעול ובריח והתחילו ימים נוראים בתביעה חמורה לבית המשפט, כי השעה היתה שעת חרום ועבירה על חוק כזה זו אשמה בפלילים, שדינה מאסר ממושך והחרמת כל הסחורה לטובת המדינה. אני עוד זוכר כילד שמר אבי היה כל יום במשטרה בחקירות עד השעות המאוחרות, וביתנו היה מלא בקהל רב שהיו באים להיות איתנו ולחזקנו בעת צרתנו.

סוף סוף נקבע מועד למשפט, ביום שישי כמה ימים לפני פורים. מר אבי עבר אצל כל עורכי הדין שבעיר ולא מצא עוד אחד שהסכים לקבל את התיק לידי, כולם אמרו שזה עסק ביש בשעת חרום, ולהיות שקוע בתורה ובצורכי ציבור אינה טענה כדי להצדיק את המעשה הזה. מתוך יאוש אבא ז"ל חזר בידיים ריקות לשכונה, והנה הוא פוגש את הרב אוחנא ז"ל וכל כולו שופע שמחה ורגש עם דג משובח לכבוד שבת ללא שמץ של דאגה. אבא ז"ל לא יכל להבין את המחזה הזה ושאל את שותפו - האם אתה ער למצב שאנו בצרה גדולה ועוד מעט אנשים מכובדים כמונו עומדים להיזרק לכלא עם עבריינים מושחתים? איך אתה יכול להיות רגוע?! הרב אוחנא ז"ל חיך ואמר לו - אני יודע איפה היית היום, חפשת עורך דין שיגן עלינו ולא מצאת, תגיד לי כמה היית מוכן לשלם לו מצאת עו"ד? ענה אבי, מה זאת אומרת כמה, כל מה שהיה מבקש הייתי משלם. אמר הרב אוחנא, יש לי עורך